

Jolanta Bujas

UNIwersYTET JAGIELLOŃSKI W KRAKOWIE

Johann Baptist Schiedermayr – życie i twórczość. Przyczynek do monografii¹

Abstract

Introduction to Life and Output of Johann Baptist Schiedermayr

Although nowadays the output of Johann Baptist Schiedermayr is almost completely forgotten, in the 19th century the composer was widely recognized as an author of both sacred and secular music. His compositions were performed mostly in Central Europe, but it should be underlined that the preserved manuscripts display an impressive area in which he must have been known. There are thousands preserved sources that confirm his popularity in the past; therefore, it is disturbing as well as intriguing that Schiedermayr is usually overlooked by scholars investigating music

---

¹ Artykuł powstał w oparciu o fragment pracy licencjackiej pt. *Johann Baptist Schiedermayr – „Requiem Es-dur”. Analiza i edycja źródłowo-krytyczna*, napisanej pod kierunkiem dr. Macieja Jochymczyka i obronionej na Uniwersytecie Jagiellońskim w lipcu 2017 roku. W niniejszym artykule zaprezentowano jej biograficzną część.

of the early 19th century. In my paper, I present life of the composer, including existing literature that concerns this topic, and I make an attempt to reconstruct his output as hitherto no one have done it. It appears that Johann Baptist Schiedermayr was well-educated and played a crucial role in the musical life of Linz at his time. Besides his achievements as a musician, conductor and teacher, he composed a vast variety of musical pieces, although he focused mostly on church music. Based on the studies done so far, we can assume that he created hundreds of compositions presenting his excellent compositional technique as well as musicality; many of them were also printed. Nevertheless, further research is absolutely necessary in order to broaden knowledge of this brilliant persona and his oeuvre.

Keywords

---

church music, Johann Baptist Schiedermayr, music in Linz, Classical music

Stan badań

Postać Johanna Baptista² Schiedermayra była znana muzykologom już na przełomie XIX i XX wieku. Krótką wzmiankę na jego temat zamieszcza w swoim *Quellen-Lexikon* z 1900 roku Robert Eitner³. Nie wielkich rozmiarów artykuł na temat Johanna Baptista Schiedermayra znajduje się również w *Musik-Lexikon* Hugo Riemanna z 1922 roku, zredagowanym i uzupełnionym przez Alfreda Einsteina⁴. Warto wspomnieć, że wydanie *Musik-Lexikon* z 1975 roku pod redakcją Carla Dahlhaus⁵ nie posiada już żadnej informacji na temat kompozytora. Jedynym artykułem encyklopedycznym poświęconym omawianej

---

2 Imię „Baptist” będzie odmieniane zgodnie z zasadami przyjętymi w języku polskim, czyli tak, jak każde imię męskie zakończone na spółgłoskę (dopełniacz: Baptista, celownik: Baptistowi, biernik: Baptista itd.). Zob. *Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN*, red. A. Markowski, Warszawa 1999, s. 1646–1648; *Wielki słownik ortograficzny PWN*, red. E. Polański, Warszawa 2016, s. 96.

3 R. Eitner, *Biographisch-Bibliographisches Quellen-Lexikon der Musiker und Musikgelehrten der christlichen Zeitrechnung bis zur Mitte des neunzehnten Jahrhunderts*, t. 9, Leipzig 1900, s. 19–20.

4 H. Riemann, *Musik-Lexikon*, red. A. Einstein, Berlin 1922, s. 1138.

5 H. Riemann, *Musik Lexikon. Ergänzungsband. Personenteil. L-Z*, red. C. Dahlhaus, London–New York 1975.

postaci w języku angielskim jest krótka notka autorstwa Edmonda van der Straetena w piątym wydaniu *Grove's Dictionary* z 1954 roku⁶. Rozczarowujący jest jednak fakt, że jej treść całkowicie pokrywa się z hasłem z *Musik-Lexikon* Hugo Riemanna⁷. W *The New Grove Dictionary* pod redakcją Stanleya Sadiego Johann Baptist Schiedermayr nie został już uwzględniony⁸.

Stosunkowo najpełniej sylwetka Johanna Baptista Schiedermayra zarysowana została w kolejnych wydaniach niemieckiej encyklopedii *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*. Autorem artykułu w wydaniu z 1963 roku⁹ jest August Scharnagl – badacz, który wniósł istotny wkład w stan wiedzy o kompozytorze, a także w propagowanie jego twórczości w kręgach muzykologicznych¹⁰. Notka zawiera względnie precyzyjne dane biograficzne i podaje kolejne miejsca, w których uczył się i był zatrudniony kompozytor. Brak w niej jednak spisu dzieł religijnych, za to wśród utworów świeckich po raz pierwszy wyliczone zostały pisane przez Schiedermayra tańce¹¹ oraz opusy poszczególnych kompozycji

- 6 E. van der Straeten, *Schiedermayr, Johann Baptist*, [w:] *Grove's Dictionary of Music and Musicians*, wyd. 5, red. E. Blom, t. 7, London–New York 1954. Notabene autor artykułu był belgijskim muzykologiem żyjącym w XIX wieku; zob. M. Elizabeth, C. Bartlet, *Vander Straeten, Edmond*, [w:] *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, red. S. Sadie, t. 26, London–New York 2001.
- 7 W wydaniu *Musik-Lexikon* Hugo Riemanna z 1887 roku figuruje artykuł zawierający błędne imiona kompozytora (Joseph Bernhard), pozbawiony informacji o dacie i miejscu urodzenia Schiedermayra, natomiast dalsza część artykułu pokrywa się z wersją z 1922 roku; zob. H. Riemann, *Schiedermayer, Joseph Bernhard*, [w:] tenże, *Musik-Lexikon*, Leipzig 1887, s. 874. Natomiast wersja z 1909 roku zawiera już poprawne i uzupełnione informacje; zob. H. Riemann, *Musik-Lexikon*, Leipzig 1909, s. 1250. Notka Edmonda van der Straetena pochodzi z jego *La musique aux Pays-Bas avant le XIXe siècle* (wydanego w 1878 roku), a następnie kilkadziesiąt lat później została przetłumaczona na język angielski i umieszczona w *The Grove Dictionary*.
- 8 *The New Grove's Dictionary of Music and Musicians*, red. S. Sadie, London–New York 2001.
- 9 A. Scharnagl, *Schiedermayr, Johann Baptist*, [w:] *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, t. 11, Kassel–Basel–London–New York 1963, s. 1702.
- 10 Zob. A. Scharnagl, *Johann Baptist Schiedermayr zur 200. Geburtstag*, „Musik in Bayern. Halbjahresschrift der Gesellschaft für bayerische Musikgeschichte” 15 (1979), nr 18–19, s. 188; tenże, *Johann Baptist Schiedermayr zur 200. Geburtstag*, „Straubinger Kalendar” 1979, s. 76–82; tenże, *Johann Baptist Schiedermayr – ein vergessener Komponist für die Volksmusik neu deckt*, „Volksmusik in Bayern” 3 (1986), nr 1, s. 1.
- 11 „Redout-Deutsche m. Trios, Ländler u. Walzer f. Orch. u. Pfte”; zob. A. Scharnagl, *Schiedermayr, Johann Baptist*, dz. cyt., s. 1702.

instrumentalnych; obecne są także informacje o jego pracach teoretycznych. Nowym elementem jest również przytoczenie trzech opinii z epoki o dorobku Schiedermayra – wszystkich o wydzźwięku negatywnym. August Scharnagl podejmuje przy tym próbę oceny twórczości kompozytora. Zwraca uwagę na rozbieżność między utworami słabszymi, hołdującymi „zaściankowemu gustom”, a tymi pokazującymi jego kunszt kompozytorski. Warto zaznaczyć, że w bibliografii artykułu August Scharnagl podaje głównie literaturę przestarzałą¹² i znacznie mniej szczegółową od swojej notki, więc podane informacje oparł prawdopodobnie w dużej mierze na własnych badaniach.

Stan wiedzy o kompozytorze poszerza artykuł w *Die Musik in Geschichte und Gegenwart* z 1994 roku¹³ autorstwa Ingrid Schubert. Badaczka szczegółowo omawia życie Johanna Baptista Schiedermayra i szacuje liczbę jego kompozycji na około 400. Przedstawiony przez nią wykaz dzieł autora różni się znacząco od poprzednich, a liczba utworów w ramach niektórych gatunków jest dużo wyższa niż we wcześniejszych artykułach¹⁴. Oceniając dorobek Schiedermayra, Ingrid Schubert podkreśla znaczenie wątków ludowych w jego twórczości oraz szeroką paletę wykorzystywanych instrumentów. Za Frankiem Frederickiem Muellerem mówi o silnych związkach stylistycznych kompozytora z Mozartem¹⁵. Prostotę zauważalną w części opracowań mszalnych, piętnowanych przez Augusta Scharnagla, tłumaczy dążeniem Schiedermayra do stworzenia tzw. *Landmesse*¹⁶. Artykuł przytacza też współczesne autorce wydania utworów kompozytora.

12 Zob. tamże. August Scharnagl korzystał głównie z omawianych wcześniej w niniejszej pracy *Quellen-Lexikon* Roberta Eitnera i *Musik-Lexikon* Hugo Riemanna, jak również z dziewiętnastowiecznego *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich* Constantina von Wurzbacha, a także artykułu Linz autorstwa Othmara Wesselega w *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*.

13 I. Schubert, *Schiedermayr Johann Baptist*, [w:] *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, red. F. Blume, t. 14, Kassel–Stuttgart–Weimar 1994, s. 1328.

14 M.in. około 60 mszy i 46 tańców; zob. tamże.

15 „Seine Kompositionen stehen mit charakteristischen Zügen in einem Nahverhältnis zu Mozart, weisen aber große Individualität auf und wirkten auf A. Bruckner”. Zob. F.F. Mueller, *The Austrian Mass Between Schubert and Bruckner*, praca doktorska, University of Illinois, Urbana-Champaign 1974; cyt. za: I. Schubert, dz. cyt., s. 1329.

16 *Landmesse* – typ mszy, którą cechuje bardzo proste opracowanie, zredukowana liczba głosów i dostosowanie poziomu trudności do możliwości amatorskich chórów wiejskich; zob. R. Flotzinger, *Landmesse*, [w:] *Oesterreichisches Musiklexikon online*, http://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_L/Landmesse.xml [dostęp: 18.03.2017].

W bibliografii podane są nowe pozycje, które pojawiły się od czasu opublikowania notki Augusta Scharnagla¹⁷, jak i dwie prace dyplomowe związane z Johannem Baptistem Schiedermayrem¹⁸.

Najnowszą wzmianką o kompozytorze wśród encyklopedii muzycznych jest notka w *Oesterreichisches Musiklexikon* z 2005 roku napisana przez Alexandra Rauscha¹⁹. Autor podaje m.in. informację o bracie²⁰ Johanna Baptista, który także był kompozytorem. Dość dokładne dane biograficzne pokrywają się z tymi uwzględnionymi przez Ingrid Schubert, podobny jest też zakres literatury, z której korzystał autor. Nową informacją jest wzmianka o tym, że sławę Schiedermayra przerwał powstanie ruchu cecylińskiego²¹ w muzyce kościelnej.

Biorąc pod uwagę minioną popularność Johanna Baptista Schiedermayra i ogromną liczbę rękopisów jego dzieł rozproszonych po Europie, trudno zrozumieć fakt, że kompozytor ten jest zupełnie pomijany w literaturze dotyczącej zarówno historii muzyki XIX wieku, jak i w monografiach poświęconych muzyce kościelnej²². Wśród przyczyn takiego stanu rzeczy najistotniejszymi są zapewne niedostateczne popularyzowanie jego osoby i twórczości, co ma wpływ na niedostatek literatury, oraz brak wydań źródłowo-krytycznych jego dzieł. Z przyczyn oczywistych

---

17 W. Suppan, *J.B. Schiederemayers Flöten-Ländler in der steirischen Volksmusik*, „Sänger- und Musikantenzeitung” 13 (1970), s. 55–61, 87–89; F. Zamazal, *Johann Baptist Schiedermayr. Ein Vorgänger Bruckners als Linzer Dom- und Stadtpfarrorganist*, [w:] *Musikstadt Linz – Musikland Oberösterreich*, red. R. Grasberger i in., Linz 1993, s. 119–160.

18 F.F. Mueller, dz. cyt.; A. Möser, *Johann Baptist Schiederemayers Tanzkompositionen, ihre Zuordnung im mg. Ablauf*, praca magisterska, Universität Wien 1993.

19 A. Rausch, *Schiedermayr, Johann Baptist*, [w:] *Oesterreichisches Musiklexikon*, red. R. Flotzinger, t. 4, Wien 2005.

20 Franz Xaver Schiedermayr (1782–1833), zob. tamże. Wiedza o nim została prawdopodobnie zaczerpnięta z omawianego poniżej artykułu Franza Zamazala; zob. F. Zamazal, dz. cyt., passim.

21 Ruch odnowy muzyki liturgicznej zapoczątkowany w połowie XIX wieku, dążący do podniesienia poziomu muzyki kościelnej i oczyszczenia jej z elementów świeckich, co w praktyce sprowadzało się do odrzucenia muzyki religijnej XVIII i XIX wieku oraz powrotu do wykonywania chorału gregoriańskiego i stylu palestrinowskiego. Por. A. Filaber, *Początki ruchu cecylińskiego i jego wpływ na życie muzyczne w Archidiecezji Warszawskiej*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 1 (2013), s. 128–129. Muzyka religijna Schiedermayra była więc z założenia odrzucona przez ten ruch.

22 Przykładowo Arthur Hutchings w swojej książce *Church Music in the Nineteenth Century* w ogóle nie wspomina nazwiska Schiedermayra; zob. tenże, *Church Music in the Nineteenth Century*, London 1967.

nazwisko omawianego kompozytora najczęściej można spotkać w literaturze niemieckojęzycznej. Postać Schiedermayra została uwzględniona w *Musikgeschichte Österreichs*²³ z 1979 roku. Jego nazwisko przewija się tam kilkakrotnie: jako nauczyciela skrzypiec w pionierskiej linckiej szkole muzycznej²⁴, dyrektora orkiestry linckiego teatru²⁵, najważniejszej, obok Franza Xavera Glöggl, osobowości muzycznej Linzu XIX wieku²⁶, twórcy *Pastoralmessen*²⁷ i walców wiedeńskich²⁸. Niestety w żadnym z podanych fragmentów książki wątek twórczości kompozytora nie zostaje rozwinięty. August Scharnagl w dziele *Einführung in die katholische Kirchenmusik* kilkakrotnie wspomina Johanna Baptista Schiedermayra. Wymienia go wśród twórców piszących popularne msze pastoralne²⁹ oraz odnotowuje wykonania wielu spośród jego utworów w okresie aktywności Brucknera w Linzu³⁰. Schiedermayr zostaje też przywołany jako autor *Die P[r]äfation für die Sonn- und Festtage nach dem Römischen Missale mit Begleitung der Orgel eingerichtet und komponiert*³¹. Natomiast Dagny Wegner umieściła trzy msze za zmarłych napisane przez Schiedermayra w swoim katalogu mszy żałobnych, będącym częścią składową jej rozprawy doktorskiej *Requiemvertonungen in Frankreich zwischen 1670 und 1850* z 2005 roku³².

Pracą najpełniej przedstawiającą postać Johanna Baptista Schiedermayra, a zarazem jedyną poświęconą mu publikacją o charakterze monograficznym jest artykuł Franza Zamazala pod tytułem *Johann Baptist Schiedermayr. Ein Vorgänger Bruckners als Linzer Dom- und Stadtpfarrorganist*³³, będący *de facto* opracowaniem referatu wygłoszo-

23 *Musikgeschichte Österreichs*, t. 2, *Vom Barock zur Gegenwart*, red. R. Flotzinger, G. Gruber, Graz–Wien–Köln 1979.

24 Tamże, s. 221–222.

25 Tamże, s. 235.

26 Tamże, s. 241.

27 Tamże, s. 246.

28 Tamże, s. 271.

29 Tamże, s. 122.

30 Tamże, s. 135.

31 Tamże, s. 180. Druk ten nie został przywołany w żadnym artykule encyklopedycznym z wyjątkiem notki autorstwa Roberta Eitnera.

32 D. Wegner, *Requiemvertonungen in Frankreich zwischen 1670 und 1850*, Hamburg 2005, s. 629.

33 F. Zamazal, dz. cyt., s. 119–160. Chociaż artykuł został opublikowany w 1993 roku, jego zasięg oddziaływania jest ograniczony – można go znaleźć zaledwie w dwóch bibliotekach austriackich. Czytelnik spoza Austrii nie ma więc większych szans na zapoznanie się z nim.

nego podczas Bruckner-Symposion w Linzu, które odbyło się w dniach 19–23 września 1990 roku. Autor artykułu stawia sobie za cel przedstawienie sylwetki kompozytora głównie przez pryzmat jego działalności w Linzu oraz związków z Antonem Brucknerem, co jest zaznaczone już na wstępie³⁴. Niemniej Zamazal szczegółowo i systematycznie rekonstruuje przebieg życia Schiedermayra, wykorzystując źródła z epoki zachowane w Linzu, takie jak księgi rachunkowe czy parafialne. Autor opiera się przede wszystkim na obszernym nekrologu Johanna Baptista Schiedermayra³⁵ spisany przez syna artysty i podającym nienotowane w innych miejscach fakty i daty z życia kompozytora. Dzięki temu uzyskuje względnie pełny obraz jego działalności i przebiegu kariery zawodowej; gromadzi także dostępną wiedzę na temat jego ośmiorga dzieci. Ciekawym i wcześniej nie rozwijanym a obecnym w artykule tematem są powiązania Schiedermayra z Brucknerem³⁶. Poruszenie tego wątku jest istotne również przez wzgląd na fakt, że jest on nieobecny w licznych biografjach Antona Brucknera³⁷. Badacz w szczególowy sposób omawia współpracę kompozytora z poszczególnymi wydawcami. Część pracy poświęcona twórczości Schiedermayra nie jest zbyt rozbudowana. Zwraca za to uwagę na ważne problemy związane ze spuścizną kompozytora, takie jak brak kompletnego katalogu dzieł³⁸. W artykule zawarto również przedruki jedyne zachowanego portretu twórcy oraz autografu przechowywanego obecnie w Muzeum Prowincji Górnej Austrii (niem. Oberösterreichisches Landesmuseum). Praca Zamazala zawiera też rozbudowaną bibliografię, obejmującą, oprócz prac przekrojowych, krótkie notki prasowe związane z sylwetką kompozytora³⁹ oraz wspomniany wyżej nekrolog.

34 Zob. tamże, s. 119.

35 J.B. Schiedermayr (jun.), *Nekrolog. Johann Baptist Schiedermayr*, „Museal-Blatt” 1840.

36 F. Zamazal, dz. cyt., s. 139.

37 Zob. R. von Haas, *Anton Bruckner*, Postdam 1934; H. Hoffmann, *Rätselhafter Anton Brückner*, Schwarzach 2003; R. Louis, *Anton Bruckner*, München 1918; L. Nowak, *Anton Bruckner. Musik und Leben*, Wien–München 1964, H. von Tessenmer, *Anton Bruckner. Eine Monographie*, Regensburg 1922. W książce Rudolfa Louisa pojawia się co prawda cytata z pisma sygnowanego nazwiskiem Schiedermayr, ale pochodzącego z 1854 roku. Pozwala to przypuszczać, że podpis należy do syna omawianego kompozytora, Johanna Baptisty juniora.

38 F. Zamazal, dz. cyt., s. 145.

39 F. Gräßlinger, *Johann Baptist Schiedermayr*, „Tages-Post” 10.04.1921; F. Pfeffer, *Johann Baptist Schiedermayr. Ein origineller Alt-Linzer Musiker*, „Linzer Volksblatt” 20.11.1932, s. 5–6.

W polskiej literaturze muzykologicznej Johann Baptist Schiedermayr jest właściwie nieobecny, chociaż liczne rękopisy jego utworów zachowały się w zbiorach kapel kościelnych dawnej Rzeczypospolitej. Nazwisko kompozytora pojawia się głównie w katalogach manuskryptów oraz w omawiających je publikacjach. Magdalena Walter-Mazur w pracy zatytułowanej *Figurą i fraktem. Kultura muzyczna polskich benedyktynek w XVII i XVIII wieku* mówi o dziesięciu kompozycjach Schiedermayra zachowanych w archiwum staniąteckim, nazywając go „mało znanym” kompozytorem⁴⁰. W artykule *Repertuar kapeli oo. Dominikanów w Gidlach w świetle aktualnych badań, ze szczególnym uwzględnieniem źródeł osiemnastowiecznych*⁴¹ Maciej Jochymczyk wymienia Schiedermayra jako autora ofertoriów na głos solowy z orkiestrą, mszy i requiem; pisze też o nim jako kompozytorze popularnym w XIX wieku i o szerokiej recepcji jego twórczości⁴².

Najwięcej utworów Schiedermayra opublikowało niemieckie wydawnictwo Dr. J. Butz⁴³: *Victimae paschali laudes*⁴⁴, *Cantate Domino – Singet dem Herrn*⁴⁵, *Offertorium pastorale, Tecum principium – Dein ist das Königtum*⁴⁶, *Pastoralmesse A-dur*⁴⁷ i *Dominus regit me – Gott ist mein Hirte (Psalm 23)*⁴⁸ w opracowaniu Friedricha Hägelego. Wszystkie wymienione edycje utworów są stosunkowo nowe – pochodzą z lat 2010–2015 – i nie aspirują do miana źródłowo-krytycznych; zostały one przygotowane raczej do celów wykonawczych. Warty odnotowania jest fakt, że w katalogu wydawnictwa przy każdym z utworów umieszczono osobną notkę na temat kompozytora wraz z pobejzną

---

40 M. Walter-Mazur, *Figurą i fraktem. Kultura muzyczna polskich benedyktynek w XVII i XVIII wieku*, Poznań 2014, s. 271–272.

41 M. Jochymczyk, *Repertuar kapeli oo. Dominikanów w Gidlach w świetle aktualnych badań, ze szczególnym uwzględnieniem źródeł osiemnastowiecznych*, [w:] *Życie muzyczne w klasztorach dominikańskich w dawnej Rzeczypospolitej*, red. A. Patalas, Kraków 2016, s. 76–112.

42 Tamże.

43 Zob. katalog wydawnictwa Butz, <http://butz-verlag.de/katalog/gesamtkatalog.pdf> [dostęp: 25.02.2017].

44 J.B. Schiedermayr, *Victimae paschali laudes*, red. F. Hägele, Bonn 2015.

45 J.B. Schiedermayr, *Cantate Domino – Singet dem Herrn*, red. F. Hägele, Bonn 2012.

46 J.B. Schiedermayr, *Offertorium pastorale. Tecum principium – Dein ist das Königtum*, red. F. Hägele, Bonn 2010.

47 J.B. Schiedermayr, *Pastoralmesse in A*, red. F. Hägele, Bonn 2010.

48 J.B. Schiedermayr, *Dominus regit me – Gott ist mein Hirte (Psalm 23)*, red. F. Hägele, Bonn 2014.

charakterystyką jego stylu, aczkolwiek owe notki mają charakter *strictae* popularnonaukowy.

Nieliczne publikacje poszczególnych utworów Schiedermayra można znaleźć w ofercie kilku innych wydawnictw austriackich i niemieckich. Nakładem popularnego wiedeńskiego wydawnictwa Doblinger⁴⁹ dotychczas ukazały się trzy preludia organowe w edycjach zbiorczych⁵⁰. W 1989 roku w serii „RUNDEL Die Musizierstunde” wydano *Marsch der oberösterreichischen Landwehr*⁵¹ na zespół instrumentów dętych w aranżacji Eduarda Stallingera. Pięć lat później, również nakładem wydawnictwa Rundel, ukazało się *6 moderne Aufzüge*⁵² na cztery trąbki i kocioł. W zbiorze *Pastoralmusik für Orgel aus dem 19. Jahrhundert* z 2008 roku, opracowanym przez Otto Bibę dla wydawnictwa Coppenrath, znajdują się dwa utwory Schiedermayra: *Pastoral-Fuge* op. 76 nr 5 oraz *Präludium für die heilige Weihnachtszeit* op. 76 nr 3⁵³. Austriackie wydawnictwo Carus, specjalizujące się w edycjach krytycznych, opublikowało w rok później *Pastoral Messe C-dur* op. 72⁵⁴. W zbiorze *Virtuose Trompetenkonzerter* znalazło się jego ofertorium *Ave Maris Stella*⁵⁵, a Wolfgang Suppan w swojej pracy *J.B. Schiederemayers*

49 Wydania utworów Schiedermayra można znaleźć na stronie internetowej wydawnictwa: <https://www.doblinger.at/> [dostęp: 25.02.2017].

50 J.B. Schiedermayr, *Präludium für die heilige Weihnachtszeit* op. 76/2, *Präludium für die heilige Weihnachtszeit* op. 76/6, [w:] *6 Pastoralstücke für Orgel*, red. O. Biba, Wien 1973; zob. <https://www.doblinger.at/de/Artikel/6-Pastoralstuecke-fuer-Orgel.htm> [dostęp: 25.02.2017]; J.B. Schiedermayr, *Präludium (Pastorale) in C aus op. 76*, [w:] *Wiener Orgelmusik aus der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts*, red. E. Benedikt, t. 2, Wien 2000; zob. <https://www.doblinger.at/de/Artikel/Wiener-Orgelmusik-aus-der-ersten-Haelfte-des-19-Jahrhunderts-Band-2.htm> [dostęp: 25.02.2017].

51 J.B. Schiedermayr, *Marsch der oberösterreichischen Landwehr. Marsch des bürgerlichen Grenadiercorps in Wien*, red. E. Stallinger, Rot an der Rot 1989.

52 J.B. Schiedermayr, *6 moderne Aufzüge für 4 Trompeten und Pauken* op. 69, red. M. Richter, Rot an der Rot 1994.

53 J.B. Schiedermayr, *Pastoral-Fuge* op. 76/5, *Präludium für die heilige Weihnachtszeit* op. 76/3, [w:] *Pastoralmusik für Orgel aus dem 19. Jahrhundert*, red. O. Biba, Stuttgart 2008.

54 J.B. Schiedermayr, *Pastoralmesse in C* op. 72, red. A. Kircher, Stuttgart 2009. Więcej informacji znaleźć można w internetowym katalogu wydawnictwa Carus: <https://www.carus-verlag.com/en/choir/sacred-choral-music/johann-baptist-schiedermayr-messe-pastoral.html?listtype=search&searchparam=schiedermayr> [dostęp: 25.02.2017].

55 J.B. Schiedermayr, *Offertorium „Ave Maris Stella“*, [w:] *Virtuose Trompetenkonzerter*, ARS [2010]; zob. <https://www.doblinger.at/de/Artikel/Virtuose-Trompetenkonzerter-241721.htm> [dostęp: 25.02.2017].

*Flöten-Ländler in der steirischen Volksmusik*⁵⁶ zamieścił edycję 8 *Favorit Ländler für zwei Fl[öten]*.

Utwory Johanna Baptista Schiedermayra nagrywane były, jak dotąd, bardzo rzadko. Najistotniejszą pozycją w tym zakresie jest z pewnością płyta nagrana przez Arsadius-Consort pod batutą Georga Brunnera i przez Tölzer Knabenchor pod batutą Gerharda Schmidt-Gadena z 1999 roku⁵⁷. Zawiera ona utwory: *Aufzüge für 4 Trompeten und Pauken*, 4 *Menuette*, *Missa G-dur* op. 33, *Offertorium „Converte me, Domine”*, *Offertorium „Domine exaudi”* i *Psalm „Laudate Dominum”*.

Pojedyncze dzieła Schiedermayra można odnaleźć na płytach zawierających kompilacje dzieł różnych kompozytorów. I tak *Praeludium in D* nr 6 oraz *Praeludium in As* nr 3 op. 76 znalazły się na płycie *Praeludien für die Heilige Weihnachtszeit*⁵⁸ nagranej w 2009 roku, stawiającej sobie za cel prezentację utworów organowych z drugiej połowy XVIII i pierwszej połowy XIX wieku na instrumencie ze szwajcarskiego opactwa Muri. Następnie *Offertorium „Ave Maris Stella”* zostało uwzględnione na płycie *Virtuose Trompetenmusik*⁵⁹ z 2010 roku, będącej nagraniem utworów ze wspomnianego już zbioru nutowego *Virtuose Trompenkonzerte*⁶⁰. Na płycie *L'arte della trombeta*⁶¹, zawierającej barokową i klasyczną muzykę austriacką na zespół trąbek, pojawiło się 6 *moderne Aufzüge für 4 Trompeten und Pauken* op. 69 oraz przypisywane Schiedermayrowi *Deutschordens-Marsch* i *Hochmeister-Fanfare*.

---

56 W. Suppan, dz. cyt.

57 *Johann Baptist Schiedermayr (1779–1840)* [CD], wyk. Arsadius-Consort, Tölzer Knabenchor, Hans Maier, Musica Bavarica 1999.

58 *Praeludien für die Heilige Weihnachtszeit* [CD], wyk. J. Strobl, Audite 2009.

59 *Virtuose Trompetenmusik. Schiedermayr, Fiala, Kozeluch, Kreutzer, Verdi, Weber* [CD], dyr. Michael Alexander Willens, Ars Produktion [2010].

60 J.B. Schiedermayr, *Offertorium „Ave Maris Stella”*, [w:] *Virtuose Trompetenkonzerte...*, dz. cyt.

61 *L'arte della trombeta* [CD], wyk. Schwanthaler Trompetenconsort der Anton Bruckner Privatuniversität Linz, Gramola 2015.

Sylwetka Johanna Baptista Schiedermayra⁶²

Johann Baptist Schiedermayr urodził się 23 czerwca 1779 roku w Pfaffenmünster⁶³ (współcześnie Münster), niewielkiej miejscowości bawarskiej leżącej nieopodal Straubing. Pochodził z rodziny o tradycjach muzycznych. Jego ojciec, Johann Georg Schiedermayr, był muzykiem, nauczycielem i kompozytorem, natomiast matka, Maria Scholastika z domu Augustin (starsza od Johanna Georga o blisko dziesięć lat), z pierwszego małżeństwa była żoną lokalnego nauczyciela Franza Christophera Donhausera⁶⁴. Johann Baptist miał starszego brata, Georga, który później został organistą w pobliskim Windberg⁶⁵.

Johann Baptist Schiedermayr pierwsze lekcje muzyki otrzymywał od ojca, szkoląc się głównie w zakresie śpiewu. Następnie od 1788 do 1791 roku przebywał w pobliskim Windberg, kształcąc się w klasztorze norbertanów⁶⁶. Jak pisał później w nekrologu Schiedermayra jego syn, Johann Baptist junior, kompozytor miał tam rozpocząć naukę gry na instrumentach klawiszowych i zyskać szczególną pozycję w chórze, częściowo dzięki protekcji swojego brata, sprawującego tam funkcję organisty⁶⁷. W 1791 roku przyszły kompozytor przeniósł się do opactwa benedyktynów w Oberaltaich, gdzie pobierał nauki do roku 1793⁶⁸. Tam rozwijał się bardzo szybko, ucząc się śpiewu pod okiem o. Edemedusa Hörbla, realizacji *basso continuo* u Stephana Fuchsa i łaciny u o. Angelusa Marii Langa. Wybitne umiejętności pozwoliły mu otrzymać „Musik-

---

62 Artykuł Franza Zamazala jest najważniejszą publikacją zawierającą szczegółową wiedzę o życiu kompozytora, stanowi więc podstawę dla zarysu sylwetki Johanna Baptista Schiedermayra, przedstawionego w niniejszej pracy. Zob. F. Zamazal, dz. cyt.

63 Jak zauważa Franz Zamazal, wspomniana w rozdziale *Stan badań* dokładność dat podawanych przez poszczególnych badaczy XIX i początku XX wieku wynika z faktu, że wszyscy opierali się prawdopodobnie na wspólnym źródle – nekrologu Johanna Baptista Schiedermayra, spisany przez jego syna. Zob. F. Zamazal, dz. cyt., s. 119.

64 Tamże, s. 119–120.

65 A. Rausch, *Schiedermayr, Johann Baptist*, [w:] *Oesterreichisches Musiklexikon*, dz. cyt.

66 F. Zamazal, dz. cyt., s. 120.

67 „Hier wurde er im Gesänge etwas fester, lernte den Anfang zum Clavierspielen, theils von einem gewissen Obergaßner, theils von seinem älteren leiblichen Bruder Georg, welcher gleichzeitig die Organistenstelle im nämlichen Stifte versah”. Cyt. za: F. Zamazal, dz. cyt., s. 120.

68 Tamże.

seminar” – rodzaj stypendium dla uboższych studentów – w Straubing, gdzie kontynuował naukę w gimnazjum jezuickim; po roku był już najlepszym organistą spośród uczniów⁶⁹. Oprócz tego grał także na skrzypcach, altówce i wiolonczeli w miejscowym kościele. W tym czasie Thaddäus von Dürniz, uznany pianista, uczył go gry na fortepianie, o. Godofredus Holzinger – gry na flecie, a o. Eberhard Groll udzielał mu lekcji skrzypiec. Do 1796 albo 1797 roku młody kompozytor kontynuował równoległą naukę przedmiotów teoretyczno-muzycznych, gry na instrumentach i edukację w gimnazjum. Tę ostatnią przerwał nagle po sprzeczce z jednym z wykładowców, który w jego opinii zbyt surowo go ukarał za niewielkie przewinienie⁷⁰.

Kolejnym miejscem pobytu kompozytora był klasztor augustianów pod wezwaniem św. Mikołaja w Pasawie⁷¹. Schiedermayr doskonalił wtedy grę na organach pod kierunkiem organisty katedralnego Ignaza Seidla, a także grał na skrzypcach i flecie w kapeli miejskiej. Miał też możliwość osłuchania się z muzyką na najwyższym poziomie, jako że był to dość prężny ośrodek, zarówno muzyki religijnej, jak i świeckiej⁷². Oprócz tego studiował teologię i być może wstąpił do seminarium⁷³. W latach 1801–1802 Schiedermayr starał się o pozycję organisty w nieodległym Schärding⁷⁴, ale ostatecznie nie został przyjęty, ponieważ warunkiem objęcia stanowiska było poślubienie córki zmarłego organisty, czego nie chciał zrobić⁷⁵. Niemniej pozostał w tym mieście jeszcze przez jakiś czas. Po powrocie do Pasawy kontynuował studia teologiczne. W 1803 roku odbył podróż do opactwa Benedyktynów w Fahrnbach am Inn, gdzie chciał śpiewać w chórze⁷⁶. W dniu podróży Schiedermayra, 11 marca 1803 roku, nastąpiła kasata klasztoru

---

69 Tamże.

70 Tamże, s. 122.

71 Tamże, s. 123.

72 C. von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, t. 29, Wien 1875, s. 268–274.

73 Chociaż prawdopodobnie kompozytor nosił się z zamiarem wstąpienia do seminarium, fakt ten nie znajduje potwierdzenia w ocalałej dokumentacji, dlatego też Franz Zamazal podaje go w wątpliwość. Zob. F. Zamazal, dz. cyt., s. 123.

74 Chociaż Constantin von Wurzbach podał za nekrologiem artysty, że nastąpiło to już po sekularyzacji, Franz Zamazal zauważył, że na podstawie księgi zmarłych z Schärding datowanie tego wydarzenia należy przesunąć na przełom 1801 i 1802 roku. Zob. F. Zamazal, dz. cyt., s. 123–124.

75 Tamże, s. 123–124.

76 Tamże.

w Schärding⁷⁷. W związku z tym kompozytor utracił zarówno miejsce zamieszkania, jak i źródło stałych dochodów. Co więcej, jeśli miał zamiar przyjąć święcenia kapłańskie, także i ten plan legł w gruzach.

Wykorzystując swoją znajomość z Franzem Xaverem Glögglem⁷⁸, zawartą jeszcze w teatrze w Pasawie, Johann Baptist Schiedermayr przeniósł się w 1804 roku do Linzu⁷⁹. Dzięki protekcji tego cenionego muzyka i kompozytora rozpoczął pracę jako muzyk kościelny i miejski. Był też członkiem nowo utworzonej orkiestry teatru miejskiego, otwartego w październiku 1803 roku, w którym funkcję dyrektora sprawował Franz Xaver Glöggl. W teatrze grał na wielu instrumentach, ale w szczególności na skrzypcach i flecie. Zwiększające się dochody umożliwiły mu poślubienie Barbary z domu Eggerstorfer, co miało miejsce 20 stycznia 1807 roku w kościele św. Józefa w Linzu⁸⁰. W dwa lata później o. Thaddäus Pichler, organista katedry linckiej, zmarł na gangrenę⁸¹. Najprawdopodobniej już w czasie jego choroby Schiedermayr pełnił w zastępstwie jego funkcję, aby następnie objąć ją na stałe. Natomiast w lutym 1810 roku przejął stanowisko organisty fary miejskiej, gdy jego poprzednik, Joachim Winkler, zmarł na dur brzuszny⁸². Johann Baptist Schiedermayr był pierwszym organistą, który łączył te dwie funkcje.

Jak zauważył Franz Zamazal, aktywność kompozytora w linckim teatrze jest trudna do rekonstrukcji⁸³. Według jego ustaleń, Schiedermayr od 1804 roku pracował tam jako muzyk w zespole instrumentalnym,

---

77 Intensywny proces sekularyzacji klasztorów austriackich i niemieckich rozpoczął się już w XVIII wieku za rządów Józefa II i związany był z upadkiem duchowości oraz problemami finansowymi zakonów; oprócz tego kościoł w wyniku reform józefińskich miał stać się narzędziem administracji imperialnej. Zob. H. Wereszycki, *Historia Austrii*, Wrocław 1986, s. 150. W tym konkretnym przypadku przejście zakonu przez państwo miało związek z przegraną wojną z wojskami Napoleona, po której kosztami postanowiono obciążyć tamtejszy Kościół. Likwidacja przebiegała w gwałtowny sposób – zakonników wyganiano z klasztorów, a dobra kościelne zostały w dużej mierze zrabowane i sprzedane za bezcen lub podzielone pomiędzy książąt niemieckich. Zob. B. Kumor, *Historia Kościoła*, t. 6, *Czasy nowożytne. Kościół w okresie absolutyzmu i oświecenia*, Lublin 1986, s. 201–202; M. Banaszak, *Historia Kościoła Katolickiego*, t. 3, *Czasy nowożytne 1758–1914*, Warszawa 1991, s. 59–60.

78 Zob. C. von Wurzbach, dz. cyt., s. 269.

79 Zob. F. Zamazal, dz. cyt., s. 124.

80 Tamże, s. 126.

81 Tamże, s. 128.

82 Tamże, s. 129.

83 Tamże, s. 131.

następnie od 1812 roku jako akompaniator, a od 1814 roku jako pierwszy dyrygent. Dla teatru napisał też co najmniej sześć utworów scenicznych, które przyniosły mu dużą popularność. Prowadząc tamtejszy zespół, starał się budować jego renomę m.in. poprzez wykonywanie oper takich mistrzów gatunku, jak Wolfgang Amadeusz Mozart, Gioacchino Rossini czy Luigi Cherubini. Swoimi działaniami zyskał sobie szacunek zarówno osób związanych z muzyką, jak i miejskich dygnitarzy⁸⁴. Z pracą w teatrze wiązało się także pisanie utworów tanecznych na bale mieszkańców miasta, z którego to obowiązku Johann Baptist Schiedermayr skrupulatnie się wywiązywał⁸⁵.

Kolejnym polem aktywności kompozytora było Stowarzyszenie Przyjaciół Muzyki (niem. Gesellschaft der Musikfreunde), założone w Linzu w 1821 roku i później przekształcone w Towarzystwo Muzyczne (niem. Musikverein)⁸⁶. Jednym z głównych celów tej instytucji była animacja życia muzycznego w mieście poprzez wykonywanie muzyki symfonicznej. Stworzoną w tym celu orkiestrą dyrygował Anton Meyer. Towarzystwo odpowiadało za założenie nowatorskiej szkoły muzycznej⁸⁷, czym dało podwaliny pod późniejsze Bruckner-Konservatorium⁸⁸. 1 marca 1823 roku Schiedermayr rozpoczął tam pracę jako nauczyciel śpiewu, mając pod swoją opieką początkowo dwunastu, a następnie osiemnastu uczniów. Szybko osiągnął sukces, a jego podopieczni otrzymywali bardzo dobre noty; sam kompozytor bardzo angażował się w pracę pedagoga, przynosiła mu też ona dodatkowe dochody⁸⁹. W szkole uczył do śmierci, z przerwą w latach 1837–1839.

W lipcu 1839 roku, po śmierci Franza Xaverego Glöggl, Schiedermayr przejął funkcję tymczasowego kapelmistrza katedry w Linzu na prośbę żony zmarłego, nie otrzymując za to żadnej zapłaty⁹⁰. W tym czasie pogorszył się też znacząco stan jego zdrowia. Pomimo prób powstrzymania rozwoju choroby zmarł 6 stycznia 1840 roku⁹¹.

84 Zob. C. von Wurzbach, dz. cyt., s. 271.

85 Zob. F. Zamazal, dz. cyt., s. 132–133.

86 Tamże, s. 134.

87 *Musikgeschichte Österreichs*, t. 2, *Vom Barock zur Gegenwart*, dz. cyt., s. 221.

88 Konserwatorium to istnieje do dzisiaj. zob. *Anton Bruckner Privatuniversität Oberösterreich*, <https://www.bruckneruni.at/> [dostęp: 19.04.2016].

89 Zob. F. Zamazal, dz. cyt., s. 134–135.

90 Tamże, s. 136–137.

91 Tamże, s. 138.

Chociaż stosowana w niniejszej pracy pisownia nazwiska Johanna Baptista Schiedermayra była jedyną używaną przez samego kompozytora i w takiej postaci pojawia się w poświęconych mu artykułach, zarówno w przeszłości, jak i współcześnie można spotkać wiele jej wariantów. Najpopularniejszą z nich jest pisownia „Schiedermayer”⁹², zgodnie z zapisem tego nazwiska w Niemczech (gdzie jest ono po dziś dzień dość popularne). Oprócz tego na rękopisach pojawiają się też formy „Schiedermair” i „Schiedermeier”⁹³, a na terenach polskich w mniejszym lub większym stopniu spolszczone wersje nazwiska, np. „Schiedermajer”⁹⁴.

Ilustracja 1. Portret Johanna Baptista Schiedermayra⁹⁵.

92 Zob. H. Riemann, *Musik-Lexikon...*, dz. cyt., s. 1138; D. Wegner, dz. cyt., passim.

93 Por. I. Schubert, dz. cyt., s. 1328.

94 Taki zapis pojawia się na okładce *Requiem Es-dur* z klasztoru oo. Paulinów na Jasnej Górze. Zob. Archiwum Paulinów na Jasnej Górze, sygn. III-611, *Requiem Es-dur*, rps, k. 1r.

95 Źródło: F. Zamazal, dz. cyt., s. 121.

Twórczość i recepcja dzieł

Próbie usystematyzowania wiedzy o dorobku twórczym kompozytora powinna poprzedzić uwaga, że jak dotąd nikt w sposób całościowy nie podjął się tego zadania. Informacje o kompozycjach Johanna Baptista Schiedermayra są szczątkowe i rozproszone po wielu źródłach, a niekiedy nawet pozostają ze sobą sprzeczne. Co więcej, nie powstał dotąd kompletny katalog jego dzieł⁹⁶, chociaż wzmianki o wielu z nich można odnaleźć w poszczególnych artykułach dotyczących twórcy. Notki te, obok artykułu Franza Zamazala, stanowią podstawę do rekonstrukcji dorobku twórcy.

Jedną z najwcześniejszych prac porządkujących wiedzę o utworach napisanych przez Schiedermayra jest artykuł w dziewiętnastowiecznym *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich* Constantina von Wurzbacha⁹⁷. Zawiera on niepełny spis opusowanych kompozycji Schiedermayra, którego opracowanie w postaci tabeli przedstawiono poniżej.

Opus	Utwór	Wydawca
18	<i>Missa in D a Canto, Alto, Tenore, Basso, 2 Violini, 2 Clarini con Organo</i>	Quirin Haslinger (Linz)
19	<i>Missa in G a Canto, Alto ecc.</i>	Quirin Haslinger (Linz)
20	<i>Missa in C a Canto, Alto ecc.</i>	Quirin Haslinger (Linz)
21	<i>2 Gradualia et Offertoria pro omni tempore a Canto, Alto, Tenore, Basso, 2 Violini, 2 Corni vel Clarini cum Organo</i>	Quirin Haslinger (Linz)
25	<i>Tantum ergo et Litaniae de B. M. V. a Canto, Alto, Basso, 2 Violini, 2 Corni et Organo</i>	Quirin Haslinger (Linz)
27	<i>Missa solemnis a Canto, Alto, Tenore, 2 Clarinetti in B, 2 Corni in F, 2 Clarini in C, Tympani, Fagotto, Violone et Organo</i>	Quirin Haslinger (Linz)
29	<i>Requiem in F-moll a Canto, Alto, Tenore, Basso, 2 Violini, Viola obligata, 2 Corni con Organo</i>	Quirin Haslinger (Linz)

⁹⁶ Zob. tamże, s. 145.

⁹⁷ C. von Wurzbach, dz. cyt., s. 270.

30	<i>Missa solemnis pro Canto, Alto, Tenore, Basso, 2 Violini, Viola, 2 Oboe (vel Clarinetti in C), 2 Clarini in C, Tympani, Violone, Violoncello et Organo</i>	Quirin Haslinger (Linz)
31	<i>Erste Messe in F nebst Graduale und Offertorium für 4 Singstimmen, 2 Violinen und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
32	<i>Zweite Messe in C nebst Graduale und Offertorium für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Hörner und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
33	<i>Dritte Messe in G nebst Graduale und Offertorium für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Hörner und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
34	<i>Vierte Messe in D nebst Graduale und Offertorium für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Clarinetten, 2 Trompeten, Pauken und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
35	<i>Fünfte Messe in C nebst Graduale und Offertorium für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Clarinetten, 2 Trompeten, Pauken und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
36	<i>Sechste Messe in B nebst Graduale und Offertorium für 4 Singstimmen, 2 Violinen, Viola, 2 Clarinetten (Flöte und Fagott ad libitum), 2 Trompeten, Pauken und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
41	<i>Litanei für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Clarinetten, 2 Trompeten, Pauken, Contrabaß und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
42	<i>Vesper für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Clarinetten, 2 Trompeten, Pauken, Contrabaß und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
43	<i>Te Deum laudamus für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Clarinetten, 2 Trompeten, Pauken, Contrabaß und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
44	<i>Zwei Tantum ergo für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Clarinetten, 2 Trompeten, Pauken, Contrabaß und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
45	<i>Zwei Asperges für 4 Singstimmen, 2 Violinen, Baß und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
46	<i>Requiem in Es für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Hörner, Contrabaß und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
50	<i>Lytaniae in B für 4 Singstimmen, 2 Violinen und Orgel obligat, 2 Clarinetten, 2 Trompeten und Pauken ad libitum</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
52	<i>(O sacrum convivium) für 4 Solostimmen, 2 Violinen, Viola und Orgel obligat, 4 Chor-Singstimmen, 2 Clarinetten, 2 Hörner ad libitum</i>	Quirin Haslinger (Linz)

61	<i>Missa solennis in D für 4 Singstimmen, 2 Violinen, Flöte, 2 Hoboen oder Clarinetten, 2 Hörner, 2 Trompeten, Viola, Pauken, Violon und Orgel</i>	Quirin Haslinger (Linz)
66	<i>Dreizehnte Messe in C für das heilige Osterfest, für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Clarinetten, 2 Trompeten, Pauken, Contrabaß und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
67	<i>Neuntes Graduale (Victimae paschali) für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Clarinetten, 2 Hörner, Contrabaß u Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
68	<i>Eilftes Offertorium (Haec dies) für Sopran-Solo, 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Clarinetten, 2 Hörner, Contrabaß und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
70	<i>Pange lingua für 4 Singstimmen, 2 Clarinetten, 2 Hörner und 2 Fagotte</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
71	<i>Vier Evangelien für 4 Singstimmen, 2 Clarinetten, 2 Fagotte und 2 Hörner</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
72	<i>Vierzehnte (1. Pastoral-) Messe in C für das h. Weihnachtsfest, für 4 Singstimmen, 2 Violinen, Flöte, 2 Clarinetten, Fagott, 2 Trompeten, Pauken, Contrabaß u. Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
73	<i>Zehntes Graduale pastorale in A-dur (Tecum principium) für Baß-Solo und conc. Clarinette, 2 Violinen, Trompeten. Pauken, Contrabaß u. Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
74	<i>Zwölftes Offertorium pastorale in C-dur (Laetentur coeli) für Sopran-Solo und conc. Violine., 3 Singstimmen, 2 Violinen, Flöte, 2 Clarinetten, Fagott, 2 Trompeten, Pauken, Contrabaß u. Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
75	<i>Land-Messe in Es für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Clarinetten, 2 Hörner, Violoncelli, Contrabaß und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
76	<i>Graduale (Voce mea ad Dominum clamavi) für Sopran-Solo, Alt-, Tenor- und Baß-Chor, 2 Violinen, 2 Clarinetten, 2 Hörner, Contrabaß und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
77	<i>Offertorium (Exaudi, Deus, orationem meam) für Tenor-Solo, Sopran-, Alt- und Baß-Chor, Violoncell conc., 2 Violinen, 2 Clarinetten, 2 Hörner, Contrabaß und Orgel</i>	Karl Haslinger (Wiedeń)
85	<i>Polonaise und Galoppe für das Pianoforte</i>	Quirin Haslinger (Linz)
91	<i>Sechs Redout-Deutsche mit Trio's, Introduction und Coda für das Pianoforte</i>	Quirin Haslinger (Linz)

92	<i>Sechs neue Ländler für das Pianoforte</i>	Quirin Haslinger (Linz)
93	<i>Zwei neue Galoppe für das Pianoforte</i>	Quirin Haslinger (Linz)
94	<i>Messe in F-dur für 4 Singstimmen, 2 Violinen, Orgel (obligat), 2 Oboen (oder Clarinetten), 2 Hörner, 2 Trompeten und Pauken (ad libitum)</i>	Quirin Haslinger (Linz)
101	<i>Primiz-Messe für 4 Singstimmen, 2 Violinen, Viola, Flöte, 2 Oboen oder Clarinetten, 2 Fagotte, 2 Hörner, 2 Trompeten, Pauken, Violoncello, Contraß und Orgel</i>	Quirin Haslinger (Linz)
104	<i>Lytaniae in D de B. M. V. für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Oboen oder Clarinetten, 2 Trompeten, Pauken und Orgel</i>	Quirin Haslinger (Linz)
105	<i>Siebenzehnte Messe (in B) für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Trompeten oder Hörner (ad libitum), Orgel (obligat)</i>	Quirin Haslinger (Linz)
107	<i>Zweite Pastoral-Messe in a für 4 Singstimmen, 2 Violinen, Flöte, 2 Clarinetten, 2 Trompeten, Pauken und Orgel</i>	Quirin Haslinger (Linz)
108	<i>Fünfte Litanei de B. M. V. für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Clarinetten, 2 Hörner, 2 Trompeten, Pauken, Violon und Orgel</i>	Quirin Haslinger (Linz)
109	<i>Fest-Offertorium (Nr. 1 in B) (Exaudi Deus) für Sopran, Solo Organo concertante, mit Chor, 2 Violinen, Viola, 2 Clarinetten, 2 Hörner, 2 Trompeten, Pauken und Contraß mit Violoncello</i>	Quirin Haslinger (Linz)
110	<i>Fest-Offertorium (Nr. 2 in D) (Domine Deus) für Tenor Solo, Violine, Viola concertantibus, mit Chor, 2 Violinen, Viola, 2 Oboen (oder Clarinetten), 2 Hörner, 2 Trompeten, Pauken, Contraß und Orgel</i>	Quirin Haslinger (Linz)

Tabela 1. Opusowane kompozycje J.B. Schiedermayra według katalogu Constantina von Wurzbacha.

Constantin von Wurzbach wymienia też kompozycje nieopusowane oraz niewydane, o których wzmianki napotkał w różnych źródłach (zob. tabela 2).

Tytuł	Rok	Wydawca
<i>Choral-Messe nebst Tantum ergo und Genitori zum Gebrauche für ordinäre Aemter, auch wohl für Advent- und Fastenzeit, für eine und mehrere Männerstimmen in unisono mit Begleitung der Orgel, getreu nach dem Romanum Graduale geordnet</i>	–	Quirin Haslinger (Linz)
<i>Deutsche Messe für den akademischen Gottesdienst für 4 Singstimmen und Orgel</i>	1807	niewydana
<i>Kirchenmusik für die ganze heilige Charwoche, nach dem römisch-katholischen Kirchenritus</i>	–	przyjęte do druku w 1832 przez Tobiasa Haslingera, ale nigdy nieopublikowane
<i>Ländler für das Pianoforte</i>	między 1812 a 1830	Quirin Haslinger (Linz)
<i>Messe in C-dur „Trompetenmesse“</i>	1816	niewydana
<i>Messe in Es-dur für kleines Orchester</i>	–	Steiner und Company
<i>Messe in F-dur</i>	–	niewydana
<i>Messe in G-dur</i>	1893	niewydana
<i>Offertorium pastorale in G-dur</i>	–	–
<i>Redout-Deutsche</i>	między 1812 a 1830	Quirin Haslinger (Linz)
<i>Sechs original-komische Gesellschafts-Lieder für 4 Männerstimmen</i>	między 1812 a 1830	Quirin Haslinger (Linz)

Tabela 2. Nieopusowane kompozycje J.B. Schiedermayra według katalogu Constantina von Wurzbacha.

Ponadto, na podstawie wzmianek w innych publikacjach, można przypisać Schiedermayrowi kilkanaście innych dzieł (zob. tabela 3).

Nietrudno dostrzec, że dobór gatunków komponowanych przez Johanna Baptista Schiedermayra uwarunkowany został przez przebieg jego kariery zawodowej. Jako że przez większość swojego życia związany był z instytucjami kościelnymi, w jego dorobku dominują utwory religijne – nie tylko msze, ale także graduały, komunie czy antyfony. Praca w teatrze zaowocowała powstaniem przynajmniej kilku dzieł scenicznych oraz wielu opracowań tańców, natomiast spośród kompozycji na instrumenty solowe najliczniejsze są utwory na organy,

ulubiony instrument Schiedermayra⁹⁸. Pisał także na skrzypce czy flet, co wiąże się z jego wszechstronnością jako muzyka-instrumentalisty.

Opus	Gatunek/tytuł	Rok
8	2 Symfonie ⁹⁹	1813
29 lub 46	<i>Requiem c-moll</i> ¹⁰⁰	–
40	2 opracowania hymnu <i>Te Deum</i> ¹⁰¹	–
69	<i>Aufzüge (6 moderne) für 4 Trompeten und Pauken. Zum Gebrauche bey dem heiligen Frohneichnamsfeste</i> ¹⁰²	–
76 ¹⁰³	<i>Orgel-Stücke</i> ¹⁰⁴	–
–	<i>Neue Deutsche Messe</i> ¹⁰⁵	1813
–	<i>Lauda Sion</i> ¹⁰⁶	
–	<i>Harmonie für 9 St[immen]</i> ¹⁰⁷	1812
–	Tria smyczkowe ¹⁰⁸	–
–	3 sonaty fortepianowe ¹⁰⁹	–
–	<i>Ländler und Walzer für Orchester und Pianoforte</i> ¹¹⁰	–

Tabela 3. Inne kompozycje J.B. Schiedermayra wzmiankowane we współczesnych publikacjach.

98 Tamże, s. 122.

99 I. Schubert, dz. cyt., s. 1328.

100 Robert Eitner sugeruje, że wszystkie requiem Schiedermayra zostały wydane drukiem, ale dotychczas zebrane dane nie pozwalają potwierdzić, że było tak w przypadku *Requiem c-moll*. R. Eitner, dz. cyt., s. 20; D. Wegner, dz. cyt., s. 629.

101 R. Eitner, dz. cyt., s. 20.

102 A. Scharnagl, *Schiedermayr, Johann Baptist...*, dz. cyt., s. 1702.

103 Opus 76 pojawia się we wszystkich publikacjach, które mówią o tych utworach (także we współczesnych publikacjach nutowych), ale Constantin von Wurzbach pod tym opusem wymienia *Graduale (Voce mea ad Dominum clamavi)*. Najprawdopodobniej podczas numeracji nastąpiła pomyłka, co zdarzało się zwłaszcza wtedy, kiedy kompozytor publikował utwory u różnych wydawców. Niemniej jest to jedyny dotychczas znaleziony błąd w numeracji opusowej dzieł Schiedermayra.

104 R. Eitner, dz. cyt., s. 20.

105 I. Schubert, dz. cyt., s. 1328.

106 R. Eitner, dz. cyt., s. 20.

107 A. Scharnagl, *Schiedermayr, Johann Baptist...*, dz. cyt., s. 1702.

108 H. Riemann, *Musik-Lexikon...*, dz. cyt., s. 1138.

109 I. Schubert, dz. cyt.; s. 1328.

110 A. Scharnagl, *Schiedermayr, Johann Baptist...*, dz. cyt., s. 1702.

Opus	Tytuł	Tonacja	Opus	Tytuł	Tonacja
18	–	D	94	–	F
19	–	G	101	<i>Prymiz-Messe</i>	–
20	–	C	105	–	B
27	<i>Missa Solemnis</i>	–	157	<i>Pastoralmesse</i>	A
30	<i>Missa Solemnis</i>	–	–	<i>Choralmesse</i>	–
31	–	F	–	–	G
32	–	C	–	<i>Deutsche-Messe</i>	–
33	–	G	–	–	F
34	–	D	–	<i>Trompetenmesse</i>	C
35	–	C	–	[Na małą ork.]	Es
36	–	B	–	<i>Neue Deutsche-Messe</i>	–
61	<i>Missa Solemnis</i>	D	29	<i>Requiem</i>	F
66	<i>Messe für das heilige Osterfest</i>	C	29/46	<i>Requiem</i>	C
72	<i>Pastoralmesse</i>	C	46	<i>Requiem</i>	Es
75	<i>Landmesse</i>	Es			

Tabela 4. Znane msze J.B. Schiedermayra na podstawie wzmianek w publikacjach.

Jak podkreślają badacze¹¹¹, msze są gatunkiem najliczniej reprezentowanym w dorobku Johanna Baptista Schiedermayra. Na obecnym etapie badań nie można oszacować dokładnej ich liczby, aczkolwiek Ingrid Schubert wspomina o ponad sześćdziesięciu dziełach w ramach tego gatunku¹¹². Z dostępnych publikacji wiadomo o dwudziestu siedmiu obecnie zachowanych mszach, z czego dwudziestu opusowanych (por. tabela 4)¹¹³. Nieliczne utwory tego gatunku nosiły bardziej szczegółowe określenia nadawane najprawdopodobniej przez samego kompozytora, wśród których możemy wymienić takie, jak *Landmesse*, *Missa Solemnis*, *Choralmesse*, *Prymiz-Messe*, *Trompetenmesse*, *Pastoralmesse* i *Deutsche-Messe*. Szczególnie znamienne są dwa z wymienionych określeń. Idea *Landmesse* była bardzo bliską kompozytorowi

111 I. Schubert, dz. cyt., s. 1328.

112 Tamże.

113 Ze względu na ogromną ilość wymienianych w RISM źródeł sygnowanych nazwiskiem Schiedermayra (1523) ich analiza oraz krytyka atrybucji znacznie przekracza ramy niniejszej pracy.

i, jak wspomina August Scharnagl¹¹⁴, Schiedermayr był jednym z najważniejszych twórców pragnących wcielić ją w życie. Ciekawy jest też fakt napisania przez twórcę dwóch *Deutsche-Messen*, czyli mszy w języku niemieckim. Niestety nie zachowały się żadne informacje na temat tych dzieł, a jedynie wzmianki w artykułach Ingrid Schubert¹¹⁵ i Roberta Eitnera¹¹⁶. Z kolei *Trompetemesse* według Constantina von Wurzbacha¹¹⁷ powstała na zamówienie mieszkańców miejscowości Schärding. *Pastoralmessen*, jak już wspomniano w niniejszej pracy, były najpopularniejszymi mszami stworzonymi przez Schiedermayra. Na ten fakt zwraca uwagę August Scharnagl¹¹⁸, a jego pogląd znajduje potwierdzenie w bardzo licznie zachowanych odpisach owych mszy¹¹⁹.

Analizując przedstawioną wyżej tabelę znanych nam z literatury przedmiotu mszy Schiedermayra, można zauważyć, że wszystkie zachowane utwory tego gatunku utrzymane są w tonacjach durowych o niewielkich ilościach znaków przykluczowych, tj.: C-dur, G-dur, D-dur, F-dur, B-dur i Es-dur. Taki konsekwentny dobór tonacji, oprócz oczywistych względów praktycznych, odzwierciedla także ogólną tendencję panującą w drugiej połowie XVIII i na początku XIX wieku w muzyce kościelnej¹²⁰. Kompozytor stosował bardzo zróżnicowaną obsadę wykonawczą – od niewielkiej, z towarzyszeniem dwojga skrzypiec, trąbek i organów, której używał zwłaszcza we wczesnych mszach (opisy 18, 19 oraz 20), do bardzo rozbudowanej – na przykład 4 głosy wokalne, 2 skrzypiec, altówka, flet, 2 klarnety, fagot, 3 trąbki, kotły i organy (opus 36). Znamienne jest, że w obsadzie raczej nie pojawiają się altówki i wiolonczele, a instrumentów dętych blaszanych kompozytor używa chętniej niż drewnianych. Częste używanie instrumentów dętych jest natomiast charakterystyczne dla muzyki religijnej chociażby klasyków wiedeńskich.

Johann Baptist Schiedermayr napisał trzy msze żałobne: f-moll, c-moll i Es-dur; wszystkie prawdopodobnie zostały wydane drukiem.

---

114 A. Scharnagl, *Schiedermayr, Johann Baptist...*, dz. cyt., s. 1702.

115 I. Schubert, dz. cyt., s. 1328.

116 R. Eitner, dz. cyt., s. 20.

117 C. von Wurzbach, dz. cyt., s. 268.

118 A. Scharnagl, *Einführung in die katholische Kirchenmusik...*, dz. cyt., s. 123.

119 Zob. baza *Répertoire International des Sources Musicales*: <https://opac.rism.info> [dostęp: 27.04.2017].

120 Preferowanie tonacji durowych jest też ogólną tendencją dostrzegalną w twórczości kompozytorów tzw. szkół przedklasycznych, jak również Josepha Haydna i Wolfganga Amadeusza Mozarta.

Najmniejszą popularność zdobyło najprawdopodobniej *Requiem c-moll*, natomiast pozostałe dwa były chętnie grywane i szeroko rozpowszechnione na terenie Europy Środkowej, co potwierdzają ich zachowane kopie w archiwach. *Requiem f-moll* zostało przez Augusta Scharnagla uznane za jedno z najlepszych dzieł w dorobku kompozytora¹²¹.

Oprócz mszy kompozytor tworzył także inne gatunki muzyki religijnej. Trudno określić, ile dokładnie graduałów, ofertoriów, komunii, litanii, hymnów czy antyfon napisał Schiedermayr. Jest to związane z faktem, że ze względu na swój użytkowy charakter i niewielkie rozmiary mogły być przez niego komponowane bardzo często, a wiele utworów zapewne nigdy nie doczekało się wydania. Posługując się dotychczasowymi pracami poświęconymi twórcy, można sporządzić wykaz tego typu utworów, o których wzmianki zachowały się w publikacjach (tabela 5).

Gatunek	Liczba utworów wymienionych w źródłach	Szacunkowa liczba podana przez Ingrid Schubert ¹²²
Litania do NMP	5	15
Nieszpory	3	–
Gradały	12 (w tym 6 dołączonych do mszy)	ponad 15
Ofertoria	14 (w tym 6 dołączonych do mszy)	ponad 30
Hymn: <i>Tantum ergo</i>	3	17
Hymn: <i>Pange Lingua</i>	1	–
Hymn: <i>Te Deum</i>	3	–
Ewangelie	4	–
Communio: <i>O sacrum convivium</i>	1	–

Tabela 5. Pozostałe utwory religijne przypisywane J.B. Schiedermayrowi.

Biorąc pod uwagę fakt, jak wiele utworów spośród wymienionych gatunków musiało pozostać w formie rękopisów lub zaginać, można szacować, że powstało ich o wiele więcej, niż obecnie jest zachowanych¹²³;

121 A. Scharnagl, *Schiedermayr, Johann Baptist...*, dz. cyt., s. 1702.

122 I. Schubert, dz. cyt., s. 1328.

123 Por. tamże.

nie przeprowadzono jednak dotychczas szczegółowych badań, na których można byłoby się oprzeć w tym zakresie. Niewątpliwie opracowania tekstów oficjów, propriów czy hymnów stanowią ważny element twórczości kompozytora, a po jego śmierci długo jeszcze cieszyły się popularnością, choć być może – przynajmniej częściowo – była to twórczość dość konwencjonalna. Można tak wnioskować chociażby na podstawie *Offertorium Ave Maris Stella*, zarejestrowanego w 2010 roku¹²⁴. Śpiewna, długofrazowa linia melodyczna dialoguje w nim z fanfarrowo potraktowaną trąbką przy prostym, trójkowym akompaniamentem smyczków. Jest to utwór o schematycznej harmonii, niewymagający od wykonawców dużych umiejętności technicznych, co zbliża go charakterem do popularnej muzyki religijnej połowy XVIII wieku. Natomiast przeznaczone na chór i orkiestrę *Vesperae Solemne in C*, wykonane podczas Festiwalu Muzyki Chóralnej i Regionalnej w Żukowie w 2012 roku¹²⁵, prezentują bogactwo środków i technik, zróżnicowane traktowanie obsady (opozycje solo-tutti, chór-orkiestra), podniosły, uroczysty charakter i bardzo dobre budowanie napięcia, a także zróżnicowany plan tonalny.

Obsada stosowana przez Schiedermayra w omawianych kompozycjach jest różnorodna, co po części uwarunkowane jest konwencjami opracowań danych tekstów – na przykład propria mszalne częściej opracowywano na głosy solowe, a utwory cykliczne na większą obsadę, co można zaobserwować, badając rękopisy osiemnastowieczne zachowane w archiwach polskich i zagranicznych. Kompozytor zazwyczaj stosował się do tej reguły. W *Graduale pastorale A-dur* op. 73 basowi solo towarzyszy koncertujący klarnet i rozbudowany zespół instrumentalny (2 skrzypiec, 2 trąbki, kotły, kontrabas i organy), w *Tantum ergo et Litaniae de B.M.V.* op. 25 trzy głosy wokalne (sopran, alt, bas) zestawione zostały z podwójną obsadą skrzypiec, rogów i organami, natomiast *Offertorium „Exaudi, Deus, orationem meam”* op. 77 zostało opracowane na bardzo dużą obsadę: tenor solo, chór bez tenorów, wiolonczelę koncertującą (co ciekawe, był to instrument niemal zawsze pomijany przez kompozytora), podwójne skrzypce, klarnety, rogi, kontrabas i organy. Tak jak w przypadku mszy, wśród pozostałych kompozycji religijnych znajdują się jedynie tonacje durowe,

124 *Virtuose Trompetenmusik...* [CD], dz. cyt.

125 Zob. 800 lat Żukowa, „Naszemiasto.pl”, http://www.wiadomosci24.pl/artykul/800_lat_zukowa_236014.html [dostęp: 27.04.2017].

aczkolwiek należy zaznaczyć, że większość wydanych utworów tego typu nie miała na karcie tytułowej zapisanej tonacji. Utwory takie były często publikowane parami (np. 2 *Tantum ergo* op. 44) lub, zwłaszcza w przypadku ofertorii i graduałów, kompozytor dołączał je do wydań mszy (np. op. 36).

Warto wspomnieć również o *Die P[r]äfation für die Sonn- und Festtage nach dem Römischen Missale mit Begleitung der Orgel eingerichtet und komponiert* – zbiorze prefacji z towarzyszeniem organów, wydanym przez kompozytora w 1830 roku¹²⁶. Zbiór ten z nieznanych przyczyn jest pomijany w większości publikacji na temat Schiedermayra, natomiast August Scharnagl pisze o nim w pracy *Einführung in die katholische Kirchenmusik*¹²⁷, zaznaczając, że komponowanie wstępu i akompaniamentu do prefacji było praktyką w tym czasie dość popularną.

Jak dotąd najmniej zbadaną grupą kompozycji Schiedermayra są dzieła instrumentalne. Wyłączając z niej utwory taneczne, które zostaną omówione osobno, możemy wymienić sześć gatunków uprawianych na tym gruncie przez kompozytora (tabela 6).

Gatunek	Podawana przez badaczy liczba utworów	Utwory wzmiankowane w publikacjach
Symfonia	2	op. 8 nr 1 i 2 (1813) ¹²⁸
Trio smyczkowe ¹²⁹	–	–
Sonaty fortepianowe ¹³⁰	3	–
Preludia organowe	co najmniej 6	<i>Orgel-Stücke</i> op. 76 ¹³¹
Harmoniemusik	–	<i>Harmonie für 9 St[immen]</i> (1812) ¹³²
Fanfary	co najmniej 6	<i>6 Trompetenaufzüge</i> op. 69 (1827) ¹³³

Tabela 6. Utwory instrumentalne J.B. Schiedermayra.

126 Zob. R. Eitner, dz. cyt., s. 20.

127 A. Scharnagl, *Einführung in die katholische Kirchenmusik...*, dz. cyt., s. 180.

128 I. Schubert, dz. cyt., s. 1328.

129 Tamże.

130 Tamże.

131 R. Eitner, dz. cyt., s. 20.

132 A. Scharnagl, *Schiedermayr; Johann Baptist...*, dz. cyt., s. 1702.

133 Tamże.

Są to więc utwory na fortepian solo, muzyka kameralna i dwie symfonie, a także muzyka na instrumenty dęte blaszane. Jak można stwierdzić z ich bardzo okrojonego spisu podawanego w literaturze muzykologicznej¹³⁴, Johann Baptist Schiedermayr sięgał po gatunki instrumentalne zgodne z konwencją epoki, ale widoczna jest ilościowa dysproporcja między kompozycjami tego typu a muzyką religijną. Niestety wiedza o tych utworach jest bardzo ograniczona. Pobieżnej analizie audytywnej można poddać 6 *Trompetenaufzüge* op. 69, ponieważ zostały one nagrane w 1994 roku¹³⁵. Są to utwory bardzo proste, utrzymane w fakturze akordowej, być może skomponowane na nieznaną uroczystość kościelną albo świecką. Większą uwagę przykuwają *Orgel-Stücke* op. 76, z których dwa zostały zarejestrowane¹³⁶. Na ich podstawie można domniemywać, że muzyka organowa Schiedermayra stała na wysokim poziomie artystycznym, wymagała od wykonawcy wysokich umiejętności technicznych, a jej autorowi nieobca była niemiecka twórczość organowa XVIII wieku; było to z pewnością ściśle związane z faktem, że Johann Baptist Schiedermayr całe życie był czynnym organistą, znał możliwości techniczne tego instrumentu i zapewne był zaznajomiony z repertuarem organowym wcześniejszych epok¹³⁷.

Ingrid Schubert podaje łączną liczbę 46 tańców skomponowanych przez omawianego tu twórcę. Nie wskazuje jednakże źródeł, z których zaczerpnęła tę szczegółową wiedzę, a podana przez nią liczba jest prawdopodobnie znacznie mniejsza od rzeczywistej. Tytuły tańców Schiedermayra wzmiankowanych w pracach naukowych zamieszone zostały w tabeli 7.

Temat kompozycji tanecznych Johanna Baptista Schiedermayra podjął A. Möser w swojej pracy magisterskiej obronionej w Wiedniu w 1993 roku¹³⁸. Na jej podstawie Ingrid Schubert informuje, że zwłaszcza w późnych tańcach zauważalne są wpływy walca wiedeńskiego, podczas gdy w innych utworach wykorzystane zostały oryginalne melodie ludowe. Badaczka pisze także, że kompozytor nie przywiązywał większej wagi do tego obszaru twórczości. Z kolei z pracy Franza

134 Por. I. Schubert, dz. cyt., s. 1329.

135 *L'arte della trombetta* [CD], dz. cyt.

136 *Praeludien für die Heilige Weihnachtszeit* [CD], dz. cyt. Nagrane zostały preludia nr 3 i 6.

137 Świadczy o tym zapożyczenie z *Fugii III* J.E. Eberlina w *Requiem Es-dur* J.B. Schiedermayra.

138 Za: tamże.

Zamazala¹³⁹ dowiadujemy się, że od roku 1806 Schiedermayr komponował tańce z wielką regularnością, jako że był do tego zobligowany z racji pełnienia funkcji dyrygenta teatru linckiego. Były to też jego pierwsze wydane utwory¹⁴⁰. Katalog wydawnictwa Cajetana Haslingera wymienia aż 131 niemieckich tańców redutowych (*Redout-Deutsche*), rzekomo skomponowanych przez Schiedermayra w latach 1813–1825, a także 30 *ländlerów* na fortepian¹⁴¹. Fakt, że współcześnie posiadamy tak niewielką i niecisłą wiedzę o utworach tanecznych twórcy, powiązany jest prawdopodobnie z okolicznościową rolą tych kompozycji, w zdecydowanej większości niedrukowanych i szybko wychodzących z użycia. Co więcej, współcześnie tego rodzaju repertuar rzadko jest przedmiotem badań muzykologicznych.

Tytuł	Opus/rok
<i>Polonaise und Galoppe für das Pianoforte</i> ¹⁴²	85
<i>Sechs Redout-Deutsche mit Trio's, Introduction und Coda für das Pianoforte</i> ¹⁴³	91
<i>Sechs neue Ländler für das Pianoforte</i> ¹⁴⁴	92
<i>Zwei neue Galoppe für das Pianoforte</i> ¹⁴⁵	93
<i>Redout-Deutsche</i> ¹⁴⁶	Między 1812 a 1830; druk
<i>Ländler für das Pianoforte</i> ¹⁴⁷	Między 1812 a 1830; druk
<i>8 Favorit Ländler für zwei Flöten</i> ¹⁴⁸	–

Tabela 7. Tańce skomponowane przez J.B. Schiedermayra wzmiankowane w literaturze naukowej.

Ostatnią omawianą grupą kompozycji Johanna Baptista Schiedermayra są utwory sceniczne, pisane dla teatru miejskiego w Linzu.

139 Zob. F. Zamazał, dz. cyt., s. 133–134.

140 Tamże, s. 149.

141 Tamże, s. 147.

142 C. von Wurzbach, dz. cyt.

143 Tamże.

144 Tamże.

145 Tamże.

146 Tamże.

147 Tamże.

148 I. Schubert, dz. cyt., s. 1329.

Tytuł	Rok premiery
<i>Wellmanns Eichenstämme</i>	1815
<i>Die Rückkehr ins Vaterland</i>	1816
<i>Das Glück ist kugelrund</i>	1816
<i>Das Erntefest</i>	1817
<i>Die Linzer Ordinari oder Der getreue Pudel</i>	1817
<i>Raubritter der Veste Wald</i>	1818

Tabela 8. Utwory sceniczne skomponowane przez J.B. Schiedermayra¹⁴⁹.

Jako że dzieła te się nie zachowały, w sferze domysłów pozostaje ich poziom artystyczny oraz przynależność stylistyczna. Jak pisał Franz Zamazal¹⁵⁰, Schiedermayr w czasie swojej działalności w linckim teatrze, a zwłaszcza od 1814 roku, kiedy pracował w nim jako pierwszy dyrygent, dbał o poziom wykonywanych oper i baletów. Dyrygował chociażby takimi dziełami, jak *Richard und Zoraide* Gioacchina Rossiniego, *Wesele Figara* Wolfganga Amadeusza Mozarta czy *Faniska* Luigiego Cherubiniego. Z pewnością więc był osłuchany z utworami wybitnych twórców gatunku. Ponadto teatr miał zapewniać mu główne źródło utrzymania. Dlatego też można podejrzewać, że zostało dla niego napisanych znacznie więcej sztuk, niż tylko te, o których zachowały się informacje.

Warto wspomnieć, że Schiedermayr był także autorem pracy zatytułowanej *Theoretisch-praktische Chorallehre zum Gebrauch beim katholischen Kirchenritus* (*Teoretyczno-praktyczna nauka chóralu na użytek katolickiego rytu kościelnego*). Było to dzieło o tyle innowacyjne, że wyprzedzało o kilka dekad ruch odnowy chóralu gregoriańskiego¹⁵¹. Kompozytor sporządził i opublikował również wyciąg z pracy Leopolda Mozarta *Versuch einer gründlichen Violinschule*¹⁵².

Aspektem wartym przynajmniej krótkiego wspomnienia jest współpraca kompozytora z wydawcami, zrekonstruowana przez Franza Zamazala¹⁵³. Jak zauważono, pierwszymi wydanymi utwo-

149 Zestawienie sporządzono na podstawie: I. Schubert, dz. cyt., s. 1328.

150 Zob. F. Zamazal, dz. cyt., s. 131.

151 Zob. A. Scharnagl, *Schiedermayr, Johann Baptist...*, dz. cyt., s. 1702. Nie posiadamy żadnych bliższych informacji bibliograficznych na temat tej pracy Schiedermayra.

152 Tamże.

153 Zob. F. Zamazal, dz. cyt., s. 147–150.

rami Schiedermayra były tańce, które opublikowane zostały dzięki protekcji Franza Xavera Glöggl'a w latach 1803, 1806 i 1807. Pierwszym wydawcą dzieł Schiedermayra był Tobias Haslinger, działający początkowo w zastępstwie w drukarni Fredericka Emanuela Euricha¹⁵⁴. Następnie w 1811 roku kompozytor rozpoczął współpracę z Cajetanem Haslingerem. Po śmierci Cajetana wydawnictwo przejął Quirin Haslinger, którego Constantin von Wurzbach wymienia w swoim katalogu (opisy 18–30, 52–61, 85–110). Na rynek wiedeński twórczość Schiedermayra wprowadził Tobias Haslinger, współpracujący tam od 1814 roku z Siegmundem Antonem Steinerem w Chemische Druckerey. Carl Haslinger (według spisu Wurzbacha opisy 31–50 i 66–77)¹⁵⁵, syn Tobiasa Haslingera, po śmierci ojca zajmował się dystrybucją dzieł kompozytora w Wiedniu, co zapewne odegrało kluczową rolę w ich dalszym rozpowszechnianiu.

Wciąż jeszcze nie dysponujemy wystarczającymi danymi, by określić precyzyjnie geograficzny zasięg recepcji twórczości Johanna Schiedermayra. Bardzo pomocnym narzędziem jest baza RISM¹⁵⁶, jednakże należy pamiętać, że skatalogowane w niej rękopisy i druki to zaledwie część zachowanych źródeł. Analiza odpisów sygnowanych nazwiskiem Schiedermayra pozwala stwierdzić, że utwory tego twórcy były szeroko rozpowszechnione i grywane. Zdecydowanie najwięcej źródeł (w świetle informacji zawartych w bazie RISM) zachowało się na terenie współczesnej Austrii (572 rękopisy¹⁵⁷), co nie jest faktem zaskakującym ze względu na obszar działalności kompozytora. Dużo źródeł przechowywanych jest na terenie współczesnych Czech (354 rękopisy) i Niemiec (246 rękopisów), jak również w zbiorach polskich (122 rękopisy) i słoweńskich (66 rękopisów). Kompozycje Schiedermayra można też znaleźć w pojedynczych archiwach słowackich (57 rękopisów)¹⁵⁸, szwajcarskich (30 rękopisów), włoskich (17 rękopisów), węgierskich (8 rękopisów) i belgijskich (7 rękopisów). Należy jednak pamiętać, że są to zaledwie dane cząstkowe.

---

154 Tamże, s. 149.

155 Zob. C. von Wurzbach, dz. cyt., s. 271.

156 Zob. *Répertoire International des Sources Musicales*, <https://opac.rism.info> [dostęp: 27.04.2017].

157 Zob. tamże [dostęp: 1.05.2017].

158 Obecność rękopisów utworów Schiedermayra w tylko jednym archiwum słowackim wynika z prowadzonych tam działań w kierunku scentralizowania zbiorów.

Z informacji tych można wnioskować, że szczególną popularność kompozytor zyskał na terenie Cesarstwa Austriackiego. Ważną rolę pełniły z pewnością te zakony, których członkowie przemieszczali się pomiędzy poszczególnymi klasztorami i wymieniali – czego dowodzą zachowane rękopisy – posiadanymi rękopisami nutowymi. Choć, jak już wykazano, liczne utwory Schiedermayra ukazały się nakładem poszczególnych wydawnictw, druków zachowało się niewiele – w przeciwieństwie do rękopisów muzycznych. Wynika to z popularnej praktyki tworzenia odpisów, znacznie tańszych od zakupu druków¹⁵⁹ i pozwalających dodatkowo na wprowadzanie do utworu modyfikacji, na przykład dostosowywania obsady wykonawczej do posiadanej w danym ośrodku. Praktyka ta była szczególnie popularna w kręgach kościelnych i jest doskonale widoczna w licznie zachowanych rękopisach mszy Schiedermayra. Obecność wielu utworów tego kompozytora w archiwach polskich (na obszarze wszystkich trzech zaborów) jest świadectwem kierunków migracji repertuaru, który często pozyskiwany był z terenów cesarstwa – znaczna część rękopisów zachowanych w archiwach to utwory kompozytorów tworzących na jego terenie.

Według obecnego stanu wiedzy kompozycje Schiedermayra przechowywane są w następujących archiwach polskich: klasztor oo. Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie¹⁶⁰, klasztor oo. Dominikanów w Gidlach¹⁶¹ (utrzymujący bliskie kontakty i wymieniający się repertuarem z poprzednim), Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, Biblioteka Opactwa Sióstr Benedyktynek p.w. św. Wojciecha w Staniątkach¹⁶², Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu¹⁶³, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie¹⁶⁴, Archiwum Klasztorne w Krzeszowie¹⁶⁵

---

159 Zob. C. Burney, *The Present State of Music in Germany, The Netherlands, and United Provinces Or, The Journal of a Tour Through Those Countries, Undertaken to Collect Materials for a General History of Music*, t. 1, London 1775, s. 367–368.

160 Zob. P. Podejko, *Katalog tematyczny rękopisów i druków muzycznych kapeli wokalno-instrumentalnej na Jasnej Górze*, Kraków 1992.

161 *Katalog muzykaliów gidelskich*, <http://gidle.studiokropka.pl/> [dostęp: 20.04.2017].

162 *Monografia zespołu muzycznego oraz katalog muzykaliów klasztoru ss. Benedyktynek w Staniątkach*, red. M. Konik, Kraków 2016.

163 *Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu*, <http://www.bu.uni.wroc.pl/> [dostęp: 04.05.2017].

164 *Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie*, <http://www.buw.uw.edu.pl/> [dostęp: 04.05.2017].

165 *Opactwo Mniszek Benedyktynek w Krzeszowie. Inwentarz archiwum*, <http://benedyktynki-krzeszow.pl/inwentarz-archiwum-inventar-des-archives> [dostęp: 04.05.2017].

i Archiwum Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. Dowodzi to szerokiej znajomości i popularności dzieł Schiedermayra na terenach dzisiejszej Polski, a datowanie poszczególnych odpisów sugeruje, że twórczość austriackiego artysty była wykonywana aż do końca XIX wieku.

W związku ze swoją popularnością Johann Baptist Schiedermayr już za życia był obiektem zainteresowania i sporów krytyków co do oceny pisanej przez niego muzyki. Po jego śmierci dyskusja na temat wartości jego dzieł długo nie gaśła. Niektóre spośród tych opinii zachowały się po dziś dzień, warto więc poświęcić im uwagę. Negatywne zdanie o Schiedermayrze miał już za jego życia lipski kompozytor i teoretyk muzyki Gottfried Wilhelm Fink (1783–1846)¹⁶⁶. Kompozytor i czołowa postać ruchu cecyliańskiego, Franz Xaver Witt (1834–1888), nazywał jego dzieła „kiepską imitacją Haydna”¹⁶⁷. Karl Weinmann (1873–1929), niemiecki muzyk, uważał, że twórczość Schiedermayra stanowiła wzorzec dla złej muzyki kościelnej XIX wieku¹⁶⁸. Kolejni biskupi Linzu, Franz Joseph Rudigier (1811–1884) i Ernest Maria Müller (1822–1888), zabraniali wykonywania dzieł kompozytora¹⁶⁹. Z drugiej strony, w rok po śmierci Schiedermayra ważne czasopismo muzyczne „Allgemeine Musik-Zeitung” zamieściło artykuł, w którym wychwalano ekspresję jego dzieł i mistrzostwo, jakie osiągnął w kontrapunkcie¹⁷⁰. W „Linzer Volksblatt” z 1878 roku nazwano go „genialnym kompozytorem, którego dzieła wykonuje się po dziś dzień”¹⁷¹. Karl Waldeck (1841–1905), kompozytor i dyrygent działający w Linzu kilka dekad po Schiedermayrze, wskazywał na powiązania w instrumentacji i prowadzeniu linii melodycznej między Schiedermayrem a klasykami wiedeńskimi; zwracał też uwagę na wpływ muzyki teatralnej na twórczość religijną kompozytora¹⁷².

Jak już wspomiano, współcześnie niewielu badaczy przyjmuje sprecyzowane stanowisko w kwestii oceny dorobku twórczego omawianego kompozytora. August Scharnagl zwrócił uwagę na rozszczępienie twórczości Schiedermayra na dzieła lepsze i bardzo proste; wśród zalet

---

166 Zob. F. Zamazal, dz. cyt., s. 151.

167 Zob. A. Scharnagl, *Schiedermayr, Johann Baptist*, dz. cyt., s. 1702.

168 Tamże.

169 Zob. F. Zamazal, dz. cyt., s. 151.

170 Tamże.

171 Tamże.

172 Tamże

jego kompozycji wymienił ekspresyjne melodie, długie frazy i oryginalne traktowanie orkiestry. Deprecjonował natomiast utwory świeckie, twierdząc, że „nie wnoszą nic do historii muzyki”¹⁷³. Wydawnictwo Butz w swoim katalogu druków zwróciło także uwagę na podkreślenie znaczenia tekstu słownego przez muzykę i zaklasyfikowało Schiedermayra jako kompozytora przełomu klasycyzmu i romantyzmu¹⁷⁴. Franz Zamazal podkreślił zasługi twórcy, pisząc o nim, że był „tak dobry, jak zapomniany”¹⁷⁵.

Podsumowanie

W obliczu przedstawionych informacji o dorobku twórczym Johanna Baptista Schiedermayra, recepcji jego utworów i opinii badaczy, należałoby podjąć próbę dokonania całościowej oceny jego utworów. Kontrowersje wokół twórcy pojawiły się jeszcze za jego życia i są obecne w literaturze po dziś dzień, uwidocznione w negatywnych opiniach na jego temat. Trzeba jednak zaznaczyć, że wynikają one z niezrozumienia artysty, przyświecających mu idei i kontekstu, w którym ulokowana jest jego twórczość. Johann Baptist Schiedermayr był kompozytorem, który tworzył sztukę użytkową, nawet jeśli oznaczało to rezygnację z wyrafinowanej formy. Posiadał świetne i wszechstronne wykształcenie, znał zarówno historię muzyki, jak i twórczość kompozytorów sobie współczesnych. Jak można sądzić na podstawie znanych nam dzieł, posiadał łatwość w pisaniu pięknych melodii, którą łączył z bardzo dobrą techniką kompozytorską i znajomością panującej mody. Potrafił trafić w gust muzyczny różnych warstw społecznych, dzięki czemu był doceniany przez innych twórców, chociażby Antona Brucknera¹⁷⁶, ale też umiał sprostać wymaganiom stawianym muzyce przez prosty lud przychodzący co niedzielę do kościoła. Potrafił pisać we wszystkich gatunkach popularnych w jego epoce i posługiwać się różnorodną obsadą wykonawczą. Nieobce mu były niuanse wykonawcze charakterystyczne dla poszczególnych instrumentów i głosu ludzkiego. Miał ogromny

---

173 Zob. A. Scharnagl, *Schiedermayr, Johann Baptist*, dz. cyt., s. 1702.

174 Zob. katalog wydawnictwa Butz, <http://butz-verlag.de/deutsch/katalog.htm> [dostęp: 04.05.2017].

175 Zob. F. Zamazal, dz. cyt., s. 153.

176 Zob. A. Scharnagl, *Einführung in die katholische Kirchenmusik...*, dz. cyt., s. 135.

szacunek dla innych mistrzów swojego fachu¹⁷⁷, rozpowszechniał ich dzieła oraz propagował muzykę poprzednich epok, między innymi dbając o kultywację śpiewu chorału gregoriańskiego.

Bibliografia

Publikacje książkowe i artykuły

- Bartlet M., Elizabeth C., *Vander Straeten, Edmond*, [w:] *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, red. S. Sadie, t. 26, London–New York 2001.
- Burney C., *The Present State of Music in Germany, The Netherlands, and United Provinces Or, The Journal of a Tour Through Those Countries, Undertaken to Collect Materials for a General History of Music*, t. 1, London 1775.
- Eitner R., *Biographisch-Bibliographisches Quellen-Lexikon der Musiker und Musikgelehrten der christlichen Zeitrechnung bis zur Mitte des neunzehnten Jahrhunderts*, t. 9, Leipzig 1900.
- Filaber A., *Początki ruchu cecylińskiego i jego wpływ na życie muzyczne w Archidiecezji Warszawskiej*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 1 (2013), s. 127–144.
- Flotzinger R., *Landmesse*, [w:] *Oesterreichisches Musiklexikon online*, http://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_L/Landmesse.xml.
- Gräflinger F., *Johann Baptist Schiedermayr*, „Tages-Post” 10.06.1921.
- Haas R. von, *Anton Bruckner*, Postdam 1934.
- Hoffmann H., *Rätselhafter Anton Brückner*, Schwarzach 2003.
- Hutchings A., *Church Music in the Nineteenth Century*, London 1967.
- Kopiec J., *Trydencki sobór*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, red. E. Gigliewicz, t. 19, Lublin 2013.
- Louis R., *Anton Bruckner*, München 1918.
- Möser A., *Johann Baptist Schiedermayers Tanzkompositionen, ihre Zuordnung im mg. Ablauf*, praca magisterska, Universität Wien, 1993.
- Musikgeschichte Österreichs*, t. 2, *Vom Barock zur Gegenwart*, red. R. Flotzinger, G. Gruber, Graz–Wien–Köln 1979.
- Nowak L., *Anton Bruckner. Musik und Leben*, Wien–München 1964.

---

¹⁷⁷ F. Zamazal, dz. cyt., s. 151–152.

- Pfeffer F., *Johann Baptist Schiedermayr. Ein origineller Alt-Linzer Musikus*, „Linzer Volksblatt” 20.09.1932.
- Rausch A., *Schiedermayr, Johann Baptist*, [w:] *Oesterreichisches Musiklexikon*, red. R. Flotzinger, t. 4, Wien 2005.
- Riemann H., *Musik Lexikon. Ergänzungsband. Personenteil. L-Z*, red. C. Dahlhaus, London–New York 1975.
- Riemann H., *Schiedermayr, Johann Baptist*, [w:] tenże, *Musik-Lexikon*, Leipzig 1909.
- Riemann H., *Schiedermayr, Johann Baptist*, [w:] tenże, *Musik-Lexikon*, red. A. Einstein, Berlin 1922.
- Riemann H., *Schiedermayer, Joseph Bernhard*, [w:] tenże, *Musik-Lexikon*, Leipzig 1887.
- Scharnagl A., *Einführung in die katholische Kirchenmusik. Ein Überblick über die Geschichte*, Hamburg–Locarno–Amsterdam 1980.
- Scharnagl A., *Johann Baptist Schiedermayr – ein vergessener Komponist für die Volksmusik neu deckt*, „Volksmusik in Bayern” 3 (1986), nr 1.
- Scharnagl A., *Johann Baptist Schiedermayr zur 200. Geburtstag*, „Musik in Bayern. Halbjahresschrift der Gesellschaft für bayerische Musikgeschichte” 15 (1979), nr 18–19.
- Scharnagl A., *Johann Baptist Schiedermayr zur 200. Geburtstag*, „Straubinger Kalender” 1979.
- Scharnagl A., *Schiedermayr, Johann Baptist*, [w:] *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, t. 11, Kassel–Basel–London–New York 1963.
- Schiedermayr J.B. (jun.), *Nekrolog. Johann Baptist Schiedermayr*, „Museal-Blatt” 1840.
- Schubert I., *Schiedermayr Johann Baptist*, [w:] *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, red. F. Blume, t. 14, Kassel–Stuttgart–Weimar 1994.
- Soroka M., *800 lat Żukowa*, [online] http://www.wiadomosci24.pl/arttykul/800_lat_zukowa_236014.html [dostęp: 24.04.2017].
- Straeten E. van der, *Schiedermayr, Johann Baptist*, [w:] *Grove’s Dictionary of Music and Musicians*, wyd. 5, red. E. Blom, t. 7, London–New York 1954.
- Suppan W., *J.B. Schiederemayers Flöten-Ländler in der steirischen Volksmusik*, „Sänger- und Musikantenzeitung” 13 (1970).
- Tessmer H. von, *Anton Bruckner. Eine Monographie*, Regensburg 1922.
- Walter-Mazur M., *Figurą i fraktem. Kultura muzyczna polskich benedyktynek w XVII i XVIII wieku*, Poznań 2014.
- Wegner D., *Requiemvertonungen in Frankreich zwischen 1670 und 1850*, Hamburg 2005.

- Wereszycki H., *Historia Austrii*, Wrocław 1986.
- Wurzbach C. von, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, t. 29, Wien 1875.
- Zamazal F., *Johann Baptist Schiedermayr. Ein Vorgänger Bruckners als Linzer Dom- und Stadtpfarrorganist*, [w:] *Musikstadt Linz – Musikland Oberösterreich*, red. R. Grasberger i in., Linz 1993.

Wydania nutowe

- Schiedermayr J.B., *6 moderne Aufzüge für 4 Trompeten und Pauken op. 69*, red. M. Richter, Rot an der Rot 1994.
- Schiedermayr J.B., *Cantate Domino – Singet dem Herrn*, red. F. Hägele, Bonn 2012.
- Schiedermayr J.B., *Dominus regit me – Gott ist mein Hirte (Psalm 23)*, red. F. Hägele, Bonn 2014.
- Schiedermayr J.B., *Marsch der oberösterreichischen Landwehr; Marsch des bürgerlichen Grenadiercorps in Wien*, red. E. Stallinger, Rot an der Rot 1989.
- Schiedermayr J.B., *Offertorium pastorale. Tecum principium – Dein ist das Königtum*, red. F. Hägele, Bonn 2010.
- Schiedermayr J.B., *Pastoral-Fuge op. 76/5*, [w:] *Pastoralmusik für Orgel aus dem 19. Jahrhundert*, red. O. Biba, Stuttgart 2008.
- Schiedermayr J.B., *Pastoralmesse in A*, red. F. Hägele, Bonn 2010.
- Schiedermayr J.B., *Pastoralmesse in C op. 72*, red. Armin Kircher, Stuttgart 2009.
- Schiedermayr J.B., *Präludium für die heilige Weihnachtszeit op. 76/2; Präludium für die heilige Weihnachtszeit op. 76/6*, [w:] *6 Pastoralstücke für Orgel*, red. O. Biba, Wien 1973.
- Schiedermayr J.B., *Präludium für die heilige Weihnachtszeit op. 76/3*, [w:] *Pastoralmusik für Orgel aus dem 19. Jahrhundert*, red. O. Biba, Stuttgart 2008.
- Schiedermayr J.B., *Victimae paschali laudes*, red. F. Hägele, Bonn 2015.

Rejestracje dźwiękowe

- Johann Baptist Schiedermayr (1779–1840)* [CD], wyk. Arsadius-Consort, Tölzer Knabenchor, H. Maier; Musica Bavarica 1999.
- Praeludien für die Heilige Weihnachtszeit* [CD], wyk. J. Strobl, Audite 2009.
- Schiedermayr J.B., *6 moderne Aufzüge für 4 Trompeten und Pauken op. 69*, [w:] *L'arte della trombetta* [CD], wyk. Schwanthaler

Trompetenconsort der Anton Bruckner Privatuniversität Linz,
Gramola 2015.

*Virtuose Trompetenmusik. Schiedermayr, Fiala, Kozeluch, Kreutzer,
Verdi, Weber* [CD], dyr. Michael Alexander Willens, Ars Produktion
[2010].

Strony internetowe¹⁷⁸

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, <http://www.buw.uw.edu.pl/>.

Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, <http://www.bu.uni.wroc.pl/>.

Anton Bruckner Privatuniversität Oberösterreich, <https://www.bruckneruni.at/>.

Opactwo Mniszek Benedyktynek w Krzeszowie. Inwentarz archiwum,
<http://benedyktyнки-krzeszow.pl/inwentarz-archiwum-inwentar-des-archivs>.

Katalog muzykaliów gidelskich, <http://gidle.studiokropka.pl/>.

Katalog wydawnictwa Butz, <http://butz-verlag.de/deutsch/katalog.htm>;
<http://butz-verlag.de/engl/index.htm>.

Katalog wydawnictwa Carus, <https://www.carus-verlag.com/en/choir/sacred-choral-music/johann-baptist-schiedermayr-messe-pastoral.html?listtype=search&searchparam=schiedermayr>.

Répertoire International des Sources Musicales, <https://opac.rism.info>.

Strona internetowa wydawnictwa Doblinger, <https://www.doblinger.at/>.

---

¹⁷⁸ Data ostatniego dostępu do wszystkich wymienionych stron: 27.04.2017.